

POVESTE CU FANTOME
DESPRE CRĂCIUN
ÎN PROZĂ

*În această cărticică fantomatică m-am străduit
să aduc Fantoma unei idei care să nu-i întoarcă
pe cititori împotriva lor înșiși, unii împotriva altora,
împotriva acestei sărbători sau împotriva mea.
Fie ca Fantoma să le bântuie cu bucurie casele
și nimeni să nu dorească să o îndepărteze.*

*Prietenul și slujitorul lor devotat,
C. D.
decembrie 1843*

Fantoma lui Marley

Ca să începem cu începutul, trebuie să spunem că Marley murise. Nu încăpea nicio discuție. Catastiful în care era consemnată înmormântarea lui era semnat de preot, paracliser, antreprenorul de pompe funebre și de cioclul-șef. Și Scrooge îl semnase. Iar numele lui era o garanție cât se poate de bună pentru orice act pe care își punea iscălitura.

Bătrânul Marley era mort de-a binelea, ca un cui de ușă.

Stați așa! Nu vreau să zic că știu, pe propria piele, ce înseamnă să fii mort ca un cui de ușă. Eu unul aș fi zis că cel mai mort dintre toate de pe lumea asta e cuiul de la coșciug. Dar așa spune vorba bătrânească și n-o să scrântească păcătosul de mine moștenirea din străbuni, căci altminteri țărișoara asta ar fi sortită pierii. Așa că dați-mi

voie să repet, să nu rămână-ndoială, că Marley era mort ca un cui de uşă.

Ştia oare Scrooge că Marley e mort? Bineînţeles că ştia. Cum s-ar putea altminteri? Scrooge şi cu Marley fuseseră asociaţi vreme de nici nu ştiu câţi ani. Scrooge fusese singurul executor testamentar, administrator, mandatar, moştenitor, prieten şi totodată singurul participant la înmormântare, pe care a celebrat-o cu un târg de netăgăduit.

Pomenirea înmormântării lui Marley mă aduce înapoi, în locul de unde am pornit istorisirea. Nu e urmă de îndoială că Marley murise. Lucrul trebuie limpede înţeles, căci altfel nimic bun nu mai poate ieşi din povestea pe care o voi spune. Dacă nu am fi pe deplin încredinţaţi că tatăl lui Hamlet a murit înainte de a începe piesa, atunci nu ar mai fi nicio grozăvie în plimbarea lui nocturnă, în bătaia vântului de răsărit, pe propriile metereze, ci doar ieşirea nesăbuită în noapte a unui gentleman între două vârste, ca oricare altul, într-un loc bătut de vânturi – să zicem, de pildă, cimitirul catedralei Saint Paul – pentru a tulbura, pur şi simplu, mintea slabă a propriului său fiu.

Scrooge nu a şters niciodată numele bătrânului Marley de pe firmă. A rămas acolo, mulţi ani

după aceea, mai târziu, deasupra ușii depozitului: „Scrooge și Marley“. Firma era cunoscută sub acest nume. Uneori, cei nou-veniți în domeniu îi ziceau lui Scrooge ba Scrooge, ba Marley, iar el răspundea la ambele nume. Îi era totuna.

O, dar Scrooge era strâns la pungă. Scrooge! Un bătrân ticălos și hapsân, strângător, prădător, cărpănos și hrăpăreț! Dur și tăios precum cremenea din care niciun amnar nu a scos vreodată decât o pipernicită de scânteie; retras și ursuz, singuratic precum un cuc. Răceala din suflet îi îngheța tră-săturile bătrâne, îi pișca nasul ascuțit, îi zbârcea obrajii, îi înțepenea mersul; îi înroșea ochii și îi albăstrea buzele; și i se strecura viclean în vocea aspră. Pe cap, pe sprâncene și pe bărbia ascuțită avea promoroacă. Ducea peste tot pe unde mergea propria răceală; își îngheța biroul în zilele caniculare, și nici măcar de Crăciun nu creștea temperatura cu un grad.

Căldura și frigul nu aveau cine știe ce influență asupra lui Scrooge. Căldura nu îl încălzea, nici vremea rece nu-l înfrigura. Niciun vânt nu era mai aprig decât el, niciun viscol mai înverșunat, nici ploaie mai nemilos biciuitoare. Vremea rea nu știa de unde să îl ia. Cele mai puternice ploi, ninsori,

grindina și lapovița se puteau lăuda cu un avantaj asupra lui într-o singură privință. Ele „treceau” cu generozitate, ceea ce Scrooge nu făcea niciodată.

Nimeni nu l-a oprit vreodată pe stradă pentru a-i spune, cu o privire voioasă: „Dragă Scrooge, ce mai faci? Când treci pe la mine?” Cerșetorii nu-l rugau să le dea un bănuț, copiii nu-l întrebau cât e ceasul, niciun trecător, bărbat ori femeie, n-a încercat să afle vreodată de la el cum să ajungă într-un loc sau altul. Chiar și câinii orbilor păreau că-l cunosc și când îl zăreau apropiindu-se își trăgeau stăpânii în pragul ușilor sau în curți, după care dădeau din coadă, ca și cum ar fi zis: „Mai bine fără ochi decât cu ochi răi, stăpâne!”

Însă puțin îi păsa lui Scrooge! Tocmai acest lucru îi era pe plac. Să își croiască drum pe cărările aglomerate ale vieții, ținând la distanță orice urmă de compasiune umană, era ceea ce cunoscătorii numeau „țăcăneala” lui Scrooge.

Odată, demult – dintre toate zilele bune ale anului, tocmai în Ajunul Crăciunului –, bătrânul Scrooge era ocupat cu socotelile. Afară era frig, ziua era mohorâtă și rece și, pe deasupra, cețoasă, iar el auzea oamenii din curte mergând de colo până colo șuierând, frecându-și mâinile pe piept

și tropăind pe pietrele caldarâmului pentru a-și încălzi picioarele. Orologiile orașului abia bătuseră ora trei, dar deja se întunecase – întreaga zi fusese întunecată –, iar în ferestrele birourilor vecine pâlpâiau lumânări, asemenea unor pete de ulei arămii în aerul brun, palpabil. Ceața se lăsa, pătrunzând prin fiecare spărtură și gaură de cheie, și era atât de deasă, încât, deși curtea era cât se poate de îngustă, casele de vizavi păreau doar niște fantome. Dac-ați fi văzut cum cobora norul plumburiu, tăinuind totul, v-ați fi gândit că natura însăși se chinuia din greu să respire.

Ușa biroului lui Scrooge era deschisă, așa încât acesta să-l poată urmări pe slujbașul său, care copia scrisori în cămăruța posomorâtă de alături, un fel de cutie. Scrooge avea un mic foc în sobă, însă focul funcționarului era atât de mărunț, încât părea că acolo arde un singur cărbune. Dar nu putea să pună mai mulți, căci Scrooge ținea lada cu cărbuni în propria odaie, și era limpede că dacă omul venea cu lopata de cărbuni, stăpânul ar fi zis că trebuie să se despartă de dânsul. Motiv pentru care slujbașul își punea fularul alb și încerca să se încălzească la flacăra lumânării; dar cum nu avea prea multă imaginație, nu prea reușea.

— Crăciun fericit, unchiule! Dumnezeu să te aibă-n pază! strigă o voce voioasă.

Era vocea nepotului lui Scrooge, care apăruse cu asemenea repeziciune, încât aceasta era primul semn al prezenței sale.

— Pff! spuse Scrooge. Prostii!

Se încălzise atât de tare de la mersul grabnic prin ceață și ger, acest nepot al lui Scrooge, că avea chipul de-a dreptul luminos; era rumen și chipeș, ochii îi scânteiau, iar respirația lui scotea neconținut norișori de abur.

— Crăciunul o prostie, unchiule? spuse nepotul lui Scrooge. Doar nu vorbești serios, așa-i?

— Ba bine că da, răspunse Scrooge. Crăciun fericit! Ce drept ai fi având tu să fii fericit? Ești îndeajuns de sărac.

— Păi atunci, răspunse nepotul binedispus, dumneata ce drept ai să fii posomorât? Ce motiv ai să fii ursuz? Ești suficient de bogat.

Scrooge, neavând alt răspuns mai bun, sub impulsul momentului, zise „Pff!“, din nou, urmat de „Prostii!“.

— Nu fi necăjit, unchiule! îi zise nepotul.

— Cum aş putea să fiu altcumva, răspunse unchiul, când trăiesc într-o astfel de lume plină de

neghiobi? Crăciun fericit! Rușine Crăciunului fericit! Ce înseamnă pentru tine Crăciunul altceva decât vremea când trebuie să plătești dărilor, fără a avea bani; vremea când ai mai îmbătrânit cu un an, dar nu ai nicio lețcaie-n plus; vremea când îți faci socotelile și răsucești fiecare lucrușor din registre pe toate părțile, doar pentru a-ți da seama că nu-ți aduce nimic în plus? Dacă ar fi după voia mea, continuă Scrooge indignat, toți zezzecii care-i dau înainte cu „Crăciun fericit“ ar trebui fierți în propria ciorbă și îngropați cu un țaruș de brad împodobit înfipt în inimă. Chiar așa!

— Unchiule! stăruie nepotul.

— Ne poate, răspunse unchiul cu asprime, sărbătorește tu Crăciunul după bunul plac și lasă-mă pe mine să-l sărbătoresc în felul meu.

— Sărbătorește-l după pofta inimii, repetă nepotul lui Scrooge. Dar dumneata nu faci nimic.

— Atunci, dă-mi pace! spuse Scrooge. De parcă ți-ar fi de folos! Mult bine ți-a adus până acum!

— Îndrăznesc să zic că am făcut multe lucruri, fără să am vreun câștig din asta, ripostă nepotul. Și Crăciunul face parte dintre ele. Sunt sigur că m-am gândit la Crăciun atunci când a venit timpul lui – pe lângă respectul pentru numele și

originea sfântă, dacă există lucruri ce pot fi judecate dincolo de această latură – ca fiind o vreme a bucuriei; un moment plăcut de prietenie, iertare și generozitate; singurul moment pe care-l știu, cât e anul de lung, când bărbații și femeile par, într-un acord deplin, să își deschidă de bunăvoie inimile ferecate și să se gândească la semenii mai prejos decât ei ca și cum ar fi, cu adevărat, călători în drumul spre mormânt, și nu o specie cu totul diferită având drumuri paralele. Așa că, unchiule, deși nu mi-a adus în buzunar niciun bănuț de aur sau argint, socotesc că *mi-a făcut* bine și îmi *va face* bine; așa că zic Dumnezeu să-l binecuvânteze!

Copistul aflat în cămăruța sa începu să aplaude fără să vrea. Dându-și seama imediat de necuviința gestului său, scormoni în foc, stingând și ultima scânteie plăpândă.

— Un cuvânt să mai aud de la *tine*, zise Scrooge, și o să rămâi pe drumuri! Văd că te pricepi la cuvinte, conașule, adăugă el, întorcându-se către nepotul său. Mă întreb de ce nu intri în parlament.

— Nu fi supărat, unchiule! Haide, vino să cînezi cu noi mâine!

Scrooge spuse că pe el l-ar vizita – chiar așa a zis. Exageră chiar, spunând că el ar fi primul pe listă.

— Dar de ce? strigă nepotul lui Scrooge. De ce?

— De ce te-ai însurat? întrebă Scrooge.

— Pentru că m-am îndrăgostit.

— Pentru că te-ai îndrăgostit! bombăni Scrooge, ca și cum ar fi fost singurul lucru mai caraghios decât un Crăciun fericit. La revedere!

— Dar, unchiule, nu mă vizitai nici înainte să mă însor. De ce spui că acum nu vii taman din cauza asta?

— La revedere, spuse Scrooge din nou.

— Îmi pare tare rău să aflu că ești atât de neabătut în hotărârea-ți. Nu ne-am certat niciodată, nu te-am supărat cu nimic. Am încercat din respect pentru Crăciun și o să-mi păstrez buna dispoziție de Crăciun până la sfârșit. Prin urmare, îți urez un Crăciun fericit, unchiule!

— La revedere! spuse Scrooge.

— Și un An Nou bun!

— La revedere! zise iar Scrooge.

Cu toate acestea, nepotul său părăsi odaia fără vreun cuvânt urât. Se opri la ușa de la intrare pentru a face copistului urările potrivite, iar acesta,

așa înghețat cum era, răspunse mai cald decât Scrooge, întorcându-i cordial urările.

— Uite-l și pe ăsta, bodogăni Scrooge, care-l auzise. Copistul meu, care câștigă 15 șilingi pe săptămână, are nevastă și familie, vorbind despre un Crăciun fericit... Cred că o s-ajung la balamuc!

Acest neisprăvit, după ce-l conduse pe nepotul lui Scrooge, lăasă alți doi bărbați să intre. Erau doi gentlemen bine făcuți, plăcuți la privire, care stăteau acum în picioare, cu pălăriile în mână, în biroul lui Scrooge. Aveau niște catastife și hârțoage în mâini și făcură o plecăciune în fața lui.

— Casa domnilor Scrooge și Marley, bănuiesc, rosti unul dintre domni, uitându-se pe listă. Am plăcerea să mă adresez domnului Scrooge ori domnului Marley?

— Domnul Marley e mort de șapte ani, răspunse Scrooge. A murit cu șapte ani în urmă, chiar în seara de Ajun.

— Nu avem nicio îndoială că generozitatea sa este cât se poate de bine reprezentată de asociatul care este în viață, rosti gentlemanul, prezentându-și împuternicirea.

Cu siguranță era, având în vedere că cei doi fuseseră două suflete croite pe-același tipar. La

auzul cuvântului rău-prevestitor „generozitate“, Scrooge se încruntă, dădu din cap și le înapoie împuternicirea.

— Domnule Scrooge, zise gentlemanul luând o peniță de scris, această vreme de sărbătoare este, de regulă, o bună ocazie să ne îngrijim de cei săraci și nevoiași, aflați în mare suferință. Domnule, mii de oameni duc lipsa lucrurilor trebuincioase de zi cu zi; sute de mii nu-și pot satisface nici cele mai mărunte nevoi.

— Nu mai sunt închisori? întrebă Scrooge.

— Ba sunt din belșug, rosti gentlemanul, lăsând pe masă penița de scris.

— Sau aziluri pentru săraci? insistă Scrooge. Mai funcționează?

— Da, funcționează. Încă, răspunse gentlemanul. Aș vrea să pot spune că nu mai sunt în uz.

— Atunci, Legea ocnașilor și Legea săracilor nu mai sunt de actualitate? întrebă Scrooge.

— Amândouă sunt foarte des invocate, domnule.

— Ah! Mă speriasem, din cauza a ceea ce ați spus la început, că s-a întâmplat ceva ce împiedică aceste lucruri din mersul lor firesc, spuse Scrooge. Mă bucur să aud că nu-i așa.

— Fiind de părere că nu prea reușesc să aducă celor mulți bucuria Crăciunului, fie ea trupească sau sufletească, răspunse gentlemanul, unii dintre noi se străduiesc să adune câțiva bănuți pentru a cumpăra săracilor niscaiva carne și băutură, precum și cele trebuincioase încălzirii. Am ales acest moment pentru că este, dintre toate, momentul în care lipsa este aspru simțită, iar belșugul este bine primit. Cu cât să vă notez în catastif?

— Cu nimic, răspunse Scrooge.

— Doriți să rămâneți anonim?

— Vreau să fiu lăsat în pace, zise Scrooge. De vreme ce mă întrebați ce îmi doresc, domnilor, acesta e răspunsul meu. Nu mă înveselesc de Crăciun și nu îmi permit să-i binedispun pe oamenii trândavi. Pun umărul să sprijin instituțiile de care am amintit mai sus – și e un preț suficient de mare; iar cei care o duc greu trebuie să se ducă acolo.

— Mulți dintre ei nu pot merge în acele locuri, iar mai mulți ar prefera mai degrabă să moară decât să ajungă acolo.

— Dacă preferă să moară, spuse Scrooge, atunci să facă bine să moară și să contribuie astfel la scăderea populației, care și-așa e în surplus.

Și pe lângă asta, vă rog să mă scuzați, dar nu am de unde să știu că într-adevăr așa stau lucrurile.

— Dar ați putea ști, pe pielea dumneavoastră chiar, remarcă gentlemanul.

— Nu e treaba mea, răspunse Scrooge. Un bărbat trebuie să-și vadă de afacerea lui, nu să-și vâre nasul în treburile altora. Ale mele îmi ocupă tot timpul. Ziua bună, domnilor!

Înțelegând cât se poate de limpede că ar fi zadarnic să insiste, cei doi gentlemen se retraseră. Scrooge își relua treburile, simțindu-se mai bine în ceea ce-l privea și având o stare mai veselă decât de obicei.

Între timp, ceața și întunericul se îngroșaseră atât de mult, încât oamenii alergau de colo-colo purtând torțe pâlpâitoare, oferindu-se să meargă în fața trăsurilor pentru a le lumina calea. Străvechea turlă a unei biserici, al cărei clopot bătrân și răgușit se uita mereu pe furiș, cu viclenie, la Scrooge, prin fereastra gotică din perete, se făcuse nevăzută și clopotul bătea orele și sferturile din nori, trimițând mai apoi vibrații tremurânde, ca și cum dinții îi clănțăneau în capul înghețat. Frigul se întetise. Pe strada principală, în fundul curții, niște muncitori reparau țevile de gaz și aprinseseră

ditamai vâlvătaia într-un coș pentru jar, în jurul căruia se adunase o grămadă de bărbați și băieți zdrențăroși, încercând să-și încălzească mâinile, clipind fascinați de focul aprins. Pompa de apă, lăsată de izbeliște, revărsa apă, care îngheța taciturn transformându-se în țurțuri posaci. Lumina strălucitoare a prăvăliilor, în care crenguțele de brad și bace roșii trosneau în căldura felinarelor din vitrine, se răsfrângea pe fețele palide ale trecătorilor, îmbujorându-le. Prăvăliile vânzătorilor de păsări și ale băcanilor deveniseră o adevărată glumă: un spectacol grandios, care părea să nu aibă nicio legătură cu reguli obtuze precum târguiala și vânzarea. Primarul, în reședința sa, ca o fortăreață puternică, dăduse ordin celor cincizeci de bucătari și chelari ai săi să respecte Crăciunul așa cum se cuvine în gospodăria unui primar; chiar și croitorașul, pe care luna trecută îl amendase cu cinci șilingi pe motiv că se îmbătase și făcuse scandal pe stradă, amesteca budinca pentru a doua zi în mansarda sa, în vreme ce soția sa slăbănoagă și copilașul lor ieșiseră să cumpere carne de vită.

Ceața era și mai deasă, iar frigul se întetise. Un frig pătrunzător, tăios și aspru. Dacă preabunul Sfânt Dunstan, în loc să lucreze cu armele lui

obișnuite, ar fi pișcat nasul Necuratului cu o astfel de vreme, atunci s-ar fi dezlănțuit cu adevărat cu folos. Posesorul unui nas tânăr și subțiat, ros și molfăit de frigul lacom precum sunt oasele de câini, se încovoie pentru a ajunge la gaura cheii de la ușa lui Scrooge, pentru a-l încânta cu o colindă de Crăciun; dar, la primele cuvinte, „Sculați, sculați boieri mari, florile dalbe“, Scrooge înșfăcă rigla cu atâta elan, încât micul colindător fugi îngrozit, lăsând gaura cheii în voia ceții și a gerului înrudit cu stăpânul casei.

În sfârșit, sosi și ora închiderii casieriei. Fără nicio tragere de inimă, Scrooge se ridică de pe taburetul său, ca un semn al acceptării tacite a realității în fața copistului aflat în expectativă în cutia sa, care stinse imediat lumânarea și își puse pălăria pe cap.

— Bănuiesc că vrei să lipsești întreaga zi mâine, zise Scrooge.

— Dacă nu vă e cu supărare, domnule.

— Ba bine că da, răspunse Scrooge, și nici nu-i drept. Dacă ți-aș opri o jumătate de coroană din salariu în contul zilei de mâine, pot să bag mâna-n foc că ai gândi că nu te tratez cum se cuvine.